Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
ВІВТОРОК, ЧЕТВЕР І СУБОТУ
видає
УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ — Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association. — SINGLE COPY 4 CTS.

РІК XXVIII. ДЖЕРЗИ СИТИ, Н. ДЖ., ВІВТОРОК, 12-го ЖОВТНЯ 1920. ЧИСЛО 123. VOL. XXVIII. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, OCTOBER 12, 1920. No. 123.

ПОЛЬСЬКІ САЛДАТИ ЗАНЯЛИ ВИЛЬНУ.

Мировий договір готовий до підпису.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В РИЗІ.

ТЯЖКО ПОГОДИТИСЯ НА МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

РИГА, 9. жовтня. (А. П.). — Делеґати Польщі і совітської Росії, які відбули довге засіданне вчера вечером, щоб дійти до згоди в справі перемиря, підняли працю наново сьогодня.

Поляки настають, щоби перемире увійшло в житте в 6 день по його підписанню. Вони кажуть, що неможливо позбирати порозкидані відділи кінноти в коротшім часі. Большевики хочуть лише 4 дні такої ласки. Треба ще полагодити спір за русске золото, забране з Варшави підчас перших днів війни ще царським урядом; кромі того **треба випрацювати подробиці в демаркаційній лінії межи Польщею, Білорусию й Україною, а також і економічні клявзулі.**

Надіються, що дійде до згоди і перемире підпишуть в ночи. Богато буде залежати від цего, **чи вдасться зробити скорий переклад тексту умови на русску, польську і українську мову,** а в 11 годині появився комунікат, що дата підпису не може бути дефінітивно постановлена іззa техничних перешкод.

ЧОМУ ПОЛЯКИ ЗВОЛІКАЮТЬ З ПІДПИСАННЄМ?

Литовські власти нарікають, що Поляки перешкодили підписанне сейчасового перемиря, щоб заняти всю спірну територію наперед. Комісія Ліґи Народів, яка має поладнати польсько-литовський спір установила провізоричну границю і казала обом сторонам уступитися на 3 і пів милі від тої лінії. Литовці кажуть, що Поляки не хотіли послухати цего зазиву.

ПЕРЕМИРЄ ГОТОВЕ, АЛЕ ЩЕ НЕ ПІДПИСАНЕ.

РИГА, 10. жовтня. (А. П.). — Русско-польська конференція працювала усю останню ніч і розпочала сьогодня наново свою роботу. Делеґати надіються підписати завтра (11-го жовтня), одначе ще не установлено часу.

Завішенне оружа, після пляну на який згодженося, триває 25 днів. Воно розпічнеться в чотири дні по підписанню. По скінченню 25 днів можна зірвати умову за 48 годинним виповідженнем. Коли по упливі 25 днів не буде зірване, то буде тривати без обмеження. Коли котра сторона схоче його зломити, то мусить повідомити противну сторону 10 днів наперед.

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

ПЕТЛЮРА ЗЛУЧИВСЯ З ВРАНҐЛЕМ.

БЕРЛІН, 8. жовтня. (Пр. Т.). — **Ґенерал Петлюра, український протибольшевицький лідер і союзник Поляків, перейшов на сторону Вранґля, щоби з ним разом вести дальше боротьбу протя большевиків на Україні.**

БУДЕННИЙ ПЕРЕЙШОВ ВІД БОЛЬШЕВИКІВ ДО ПЕТЛЮРИ.

(Телеграфує Карло Віґанд до „Н. Й. Амерікен").

БЕРЛІН, 7. жовтня. — Мир в Ризі єсть польським, а не русским миром, як на цю справу тут задивляються. Червоний совєтський медвідь стрінувся з найсильнійшим противником — з комбінацією голоду, холоду і мілітарного пониження.

Ґенерал Буденний, славний провідник кінноти, мав стати перед воєнний суд іззa своєї невдачі коло Львова, але перейшов на сторону Петлюри, протибольшевицького команданта на Україні.

Прихильники Леніна вказують, що мир в Ризі дасть йому змогу кинути всі сили проти Вранґеля.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ЗВІРСТВА В КАМЕНЦІ ПОДІЛЬСЬКІМ.

ВІДЕНЬ, 21. вересня. (У. П. Б.). — При опорожнюванню Каменця Подільського забрали большевики 164 Українців як закладників в глубину Росії. Межи забраними находяться загалом особи, що не брали участи в політичному життю, як: священики, учителі і члени українських кооператив. Понад 80 осіб розстріляла „чрезвичайка" без суду, межи ними бувшого шефа департаменту Матвієвського і Котляренка, театрального артиста Орла, ректора семінарія о. Табінського і других.

ЗНИЩЕННЄ В КАМЕНЦИ.

ВІДЕНЬ, 23. вересня. (У. П. Б.). — При своїм відізді з Каменця висадили большевики у воздух зелізничу стацію і зелізничі мости на схід від міста. Університет знищили цілком, а цінні наукові збори спалили. Перед виїздом розстріляли вони також професорів: Білецького, Гаєвського і каноніка Сицінського без суду.

УКРАЇНСЬКІ ЖИДИ ІДУТЬ ДО ПОЛУДНЕВОЇ АФРИКИ.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Жиди з полудневої Африки дістали дозвіл від міністра внутрішних справ на спроваджене 2.500 Жидів з України, які впали жертвою погромів.

УКРАЇНСЬКА КАПЕЛЯ У ВАРШАВІ.

ВІДЕНЬ, 22. вересня. (У. П. Б.). — Українська пресова служба доносить з Варшави: Українська Республиканська Капеля, обїхавши всі важнійші міста, загостила тепер до Варшави, де дасть кілька концертів під управою свого дірiґента Кошиця.

ПОЛЬСЬКИЙ ПРЕМІЄР ВІТОС ЗВАЛЮЄ НА ПЕТЛЮРУ ВИНУ ЗА ПОГРОМИ.

БЕРЛІН, 8. жовтня. („Ді Цайт"). — Польський премієр Вітос відбув інспекційну подорож по Східній Галичині і признає, що там дійшли погроми до великих розмірів. Громлено не лише Жидів, але й инших. Вину за ті погроми звалює Вітос на Петлюру. Він каже, що хлопи такі обурені, що чекають навіть на прихід большевиків, коби лише позбутися дотеперішного ладу.

З ПОЛЬЩІ.

ПОЛЯКИ ТАКИ ХОЧУТЬ ЗБИТИ ЛИТОВЦІВ ЩЕ ПЕРЕД ЗАКІНЧЕННЄМ ПЕРЕМИРЯ.

ВАРШАВА, 8. жовтня. — Урядове звідомленнє з сьогодня говорить про похід польських військ на півночи, але не згадує нічого про завішенне оружа з большевиками.

Звідомленнє доносить про занятте Поляками місцевости Ошмяни і стацію Соли, та про перерванне комунікації межи Вильною і Молодечном.

Комунікат каже, що Литовці, мимо перемиря, підняли наново ворожі кроки і напали на польські становища понад рікою Мереченкою.

Йдуть на Вильну.

РИГА, 9. жовтня. (А. П.). — Литовці й Поляки заняті завзятою боротьбою, яка тривала через цілий вчерашний день у віддалі 10½ миль на полудне від Вильни, столиці Литви, з тяжкими втратами по обох сторонах — каже урядове литовське звідомленнє сьогодня. „Боротьба буде йти до кінця — сказано там.

„На випадок нашого уступлення з Вильни, аліянтські місії будуть захоронювати наші інтереси і заступати литовське правительство" — каже комунікат.

„Французькі й англійські офіцири і французький консуль поїхали на фронт. Комісія Ліґи Народів не приїхала до Вильни. Такий єсть вислід конференції в Сувалках" — кінчить звідомленнє.

Полковник Шардіні, з французької армії, стоїть по стороні Поляків, кажуть Литовці. Инші члени комісії є: Італієць, Японець, Англієць, Еспанець і Серб.

ПОЛЯКИ ИДУТЬ ЗНОВА В ГЛУБИНУ РОСІЇ.

ЛОНДОН, 10. жовтня. — Що Поляки добре врізуються в Росію, пізнати по нинішнім большевицьким звідомленню, яке доносить про завзяті бої зі змінним щастєм в околиці Олевска (около 80 миль на північний схід від Рівного). На полудневім фронті, каже звідомленнє, Поляки зайшли вже на правий берег ріки Дніпра, де йдуть завзяті бої в околиці Александровська.

ПОЛЬЩА ГРАЄ КОМЕДІЮ.

Польські жовніри займають Вильну проти волі польської команди.

ПЕРЕД СВІТОМ КАЖУТЬ, ЩО ЦЕ ЗРОБИЛИ „ЛИТОВСЬКІ І БІЛОРУСЬКІ ВІЙСКА.

РИГА, 10. жовтня. (А. П.) — **Польський ґенерал Желіґовскі з двома, дивізіями литовських (?) і білоруських війск увійшов до Вильни о 5 годині вечером, як про це говорить сьогоднішне урядове польське звідомленнє.**

Ґенерал Сікорскі, командант армії на північнім фронті, доносить, що ґенерал Желіґовскі мусів зрезиґнувати, щоби в той спосіб виконати волю своїх жовнірів, щоб їм вільно було заняти Вильну.

Військові знатоки при польській мировій делеґації кажуть, що вони не знають, чи польський штаб поробив які кроки, щоби прогнати збунтовані війска з Вильни.

„Як не правем то левем"

ЛОНДОН, 10. жовтня. — **Телеграма з Вильни до лондонського „Таймса", вислана в пятницю каже, що польські офіцири і головна ставка у Веронові (на полудне від Вильни) заявили ще в четвер, що вони рішили заняти Вильну за згодою або і без згоди польського правительства. Вони не мають чого боятися „гавкання" аліянтів і якоїсь контрольної комісії — як про це доносить британський військовий атташе, майор Партіґер.**

З РОСІЇ.

СОВЄТИ МУСІЛИ ЗАКЛЮЧИТИ МИР З ПОЛЬЩЕЮ.

Большевицька армія розлітається.

СТОКГОЛЬМ, 10. жовтня. — Депеша до газети „Денні Новини" з Ревалю доносить:

„Нема сумніву, що большевицька армія розлітається. Нові мирові услівя переформовано силою, щоби не допустити до цілковитого розкладу, але це не запобіжить деморалізації.

„Вістка, що розстріляно 12 делеґатів, яких вислала армія до Москви з жаданнєм мира, викликала велике обуренне серед жовнірів і це було причиною, що Поляки віднесли побіду над рікою Німаном. Коли арештовано другу делеґацію, то армія вислала трету, але вже з погрозою, з жаданнєм сейчасового заключення мира і з домаганнєм сатисфакції за розстріл першої делеґації".

ПОВСТАННЄ В НИЖНІМ НОВГОРОДІ.

ВАРШАВА, 9. жовтня. (А. П.). Нове повстанне проти совєтського правління вибухло в Нижнім Новгороді, 265 миль на північний схід від Москви. Такі вісти наспіли до русскої кольонії у Варшаві. Повстанне розпочала соціяльно-революційна партія, воно обіймає великі маси селян і розширяється дуже скоро.

Повстанці проголосили нове правительство, в якому взяли участь: М. Мартов, Петровський, Чернов і Марія Спірідонова, звісна революціонерка з царських часів.

Повстанне загрожує перевози харчів і топлива зі Східної Росії. Повстанці йдуть независимо від ґенерала Вранґеля. Вони хочуть установити свою столицю в Нижнім Новгороді.

Инші revольти.

ЛОНДОН, 9. жовтня. — Протибольшевицькі селяни заняли місто Томськ, в центральній Сибірі, згідно з донесеннем русских часописів, які наспіли сюди.

Бездротна телеґрама з Москви доносить, що військовий бунт вибух в ґарнізоні в північнім Афґаністані. **Депеша каже, що салдати домагаються салдатського совету.**

ВИГЛЯДИ ВРАНҐЕЛЯ.

(Телеґрафує британський ґенерал-майор Фредерик Моріс до „Н. Й. Ґералда").

ЛОНДОН, 10. жовтня. Ґенерал Барон Петро Вранґель забезпечив своїй армії становище в полудневій Росії, яке по всякій імовірности він зможе видержати через надходячу зиму, а навіть є вигляди, що він зможе поліпшити його матеріяльно.

Це треба завдячувати двом причинам; Перша: що большевики звернули свою головну силу проти Поляків на протязі останних 6 місяців. На всякий випадок большевики показалися добрими стратеґіками, бо хотіли зробити одну річ в однім часі. Проти Вранґеля лишили вони відносно малу армію. Одначе їх методи не були такі розумні, як їх стратеґія і тому їх армія розлетілася перед наступом Поляків. Вони не вміли надати армії дисципліни, лучности і моральної сили для видержання давної боротьби.

Друга причина добрих виглядів Вранґеля, це факт, що він навчився дечого від свого попередника Вранґеля. Супроти населення він поводиться по людськи і орґанізує добру адміністрацію в занятім краю. Хоч його армія велика, то одначе через те, що він злучився з Петлюрою і з протибольшевицькими відділами України на своїм лівім крилі, а з козаками на правім, Вранґлеви може вдатися прогнати большевиків з великої части України і Кавказу.

Коли він дальше буде поступати розумно, то зискає для себе населеннє, від котрого може дістати свіжого рекрута, а це ще більше скріпить його дотеперішнє становище.

РУССКІ ПІДВОДНІ ЛОДКИ НА БАЛТІЙСЬКІМ МОРЮ.

РИҐА, 10. жовтня. (А. П.). — Польській делеґації доносять, що довкруги пристані в Данціґ крутиться дві підводні, мабуть русскі, підводні лодки. Про ці лодки були вже перед тим вісти в аліянтських кватирах.

Є поголоски, що большевики насаджують міни на морю. Про правдивість тих вістий сумніваються, бо британська фльота так пильно береже Данціґа, що замітила би сейчас кождий рух.

БОЛЬШЕВИКИ БЕРУТЬСЯ ДО ОБОРОНИ.

ЛОНДОН, 9. жовтня. Большевицькі звідомлення в Ризі вказують на новий наступ большевицьких військ проти Поляків — як про це доносить кореспондент ґазети „Дейлі Мейл" з Риги, Совєтські військові урядники кажуть, що вони відбили Минськ і зближаються до галицької границі.

(Дотепер не було вістки, щоби Поляки заняли Минськ, отже Москалі не мали від кого його відбирати — ред.)

Юрій Чічерін, большевицький міністер закордонних справ, телеґрафував русскій мировій делеґації, що совєтські війска в полудневій Росії зачали боротьбу проти Вранґеля — так доносить кореспондент.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

НЕБЕЗПЕЧНО ДАТИ ФОЛЬҐУ ЯЗИКОВИ.

Президент Вилсон в клопоті іззa довірочної промови.

ОБІЦЮВАВ ПОМІЧ РУМУНІЇ І СЕРБІЇ.

Перед кількома днями заявив сенатор Спенсер, що президент Вилсон підчас свого побуту на мировій конференції в Парижи в маю 1919 р. сказав на тайнім засіданню представників Румунії й Сербії, що Америка дасть мілітарну поміч тим краям на випадок потреби.

Президент Вилсон відповів на це, що він не памятає ніякої подібної промови і що твердженнє Спенсера єсть хибне.

Наслідком цего починають тепер політики шукати за стенографічним текстом тодішної промови президента. Клопіт з тим, що дотичне засіданнє уважається за тайне і тому не мож з нього оголошувати промов.

ДЕБС ОСТЕРІГАЄ РОБІТНИКІВ ПЕРЕД ФАЛШИВИМИ ПРОВІДНИКАМИ.

АТЛЯНТА, ҐА., 9. жовтня. — Евген В. Дебс, соціялістичний кандидат на президента Злучених Держав, що сидить тепер у федеральній вязниці за зломанне воєнного закона „про шпіонажу", видав новий поклик до робітників Америки. В поклику взиває він, щоб робітники добре вважали на своїх провідників, бо деякі, так звані головні провідники, є головними зрадниками робучого люду.

Дебс сказав, що така зрада єсть льоґічним вислідом політики Ґомперса в робітничих юніях.

ТЕРРОР В БАВОВНЯНИХ СТЕЙТАХ.

АТЛЯНТА, ҐА., 10. жовтня. — Нічні наїзди на бавовняні чесальні („джіннері — фабрика, де чешуть і прасують бавовну — ред). відбуваються раз-у-раз.. Невідомі людці поміщають остороги, а з ними і сірники, щоб чесальні не відважилися працювати, доки ціна бавовни не дійде до 40 центів від фунта. Сірники мають означати, що хто не послухає зазиву, то йому згорить фабрика. Ніхто одначе не говорить устно.

Такісамі остороги появляються на бавовняних поля в Джорджії, Алябамі, Савт Керолайні і Фльориді. Тим дуже стероризовані нїгри, бо вони думають, що це віджила давня орґанізація „Ку-клюкс", яка мордувала потайки Нїґрів по цивільній війні, щоб їх відстрашити від виконування горожанських прав.

АДМІНІСТРАЦІЯ ПОТЕРПІЛА НЕВДАЧІ ПІД КОЖДИМ ЗГЛЯДОМ ТАК КАЖЕ ГУВЕР.

Індіянаполіс, 9. жовттня. — Герберт Гувер говорив сьогодня на зібранню „Коломбія Клюб" тутки. Він сказав, що правительство, по підписанню перемиря, потерпіло самі невдачі „після всяких проб, на які ми могли би його виставити". Він сказав, що одинокою запорукою відвічальности американського правління, єсть відвічальність перед партіями, через які нарід дає вислів своїм думкам. Після думки Гувера Демократична Партія зробила фатальний блуд тим, що хотіла заключити мир, не дбаючи про представництво всіх партій держави.

З РІЖНИХ СТОРІН.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ГРОЗИТЬ ІРЛЯНДІЇ.

ЛОНДОН, 9. жовтня, (П. Тел). Лойд Джорд виголосив сьогодня важну промову про ірляндську справу в Карнавон, Валія, а в ній він відповів на погляди Есквіта і Льорда Ґрея.

Лойд Джордж говорив богато про убийства, поповнювані Шін Фейнерами в Ірляндії і про відплату зі сторони поліції і війска, і хоч отверто не заявився за репресаліями проти Ірляндців, то одначе сказав, що дивно, як довго англійська поліція могла терпіти ті убийства.

„Повінь злочинів, поповнюваних Шін Фейнерами мусить бути застановлена драстичними способами" — сказав премієр, а правительство хоче виступити тепер з проектом автономії („гом рул") перед парляментом.

Премієр відкинув пропозицію заведення „доміniяльної автономії" (на взір Канади) і сказав, що правительство не може пійти дальше в уступках для Ірляндії ніж Ґледстон 1888 р. або Есквіт в 1912 р.

"SVOBODA" (LIBERTY)

Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893.

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103. Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.75	на рік	$3.75
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$5.00	на рік	$5.00
6 months	$2.50	на пів року	$2.50
3 months	$1.50	на 3 місяці	$1.50
Single copy 4 cents.		Поодиноке число 4 центи.	

В Канади належить висилати гроші лише моні-ордером, а не паперовими грішми, бо сі стоять в Злучених Державах нисше ціни. При вимінї числять 15 центів від кождого канадійського паперового доляра.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланню замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошення поміщуванні в „Свободі" редакція не відповідає.

ПРИВІТ

XV-тій ГОЛОВНІЙ КОНВЕНЦІЇ
Українського Народного Союза
В ФІЛАДЕЛФІЇ, ПА.,

І ЖЕЛАННЯ НАЙКРАСЩИХ УСПІХІВ В ЇЇ ПРАЦІ ДЛЯ НАШОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЦІЛОГО УКРАЇНСЬКОГО ЗАГАЛУ В АМЕРИЦІ І СТАРОМУ КРАЮ ПЕРЕСИЛАЄ

Редакція „СВОБОДИ".

МІЖ МОСКВОЮ І ВАРШАВОЮ.

(Приватна кореспонденція „Свободи").

Прага, Чехословаччина, дня 15. вересня, 1920.

Після розгрому польського наступу на Україну, коли польські міродайні круги устами Дашиньского й ин. виріклись усяких зобовязань перед своїми, українськими союзниками, заявляючи, що умова 22. IV була тільки порозуміннем „двох начальників панств", необовязковим не тільки для народів, але й їх урядів, які не брали в сій угоді участи, — в правих українських кругах і в урядових сферах почався сильний потяг до Росії реакційної, репрезентованої тепер „южно-русским правительством" барона Врангеля.

Не було се новиною. Вже літом 1919 р. „головний отаман", як нам відомо, робив зовсім серіозні заходи навязати відносини з Врангелевим попередником ген. Денікіним, і в українських кругах не бракувало людей, які вважали се вже торік єдиним виходом з ситуації. Петрушевич з своїми людьми тільки спізнено, і через те, мовляли, так невдало виконав програму, що проєктувалась програма загальна — хоч далеко не всі урядові фігури брали в ній участь. Завинив Денікін, дуже неподатний в національнім питанню — не схотів іти на згоду з Петлюрою.

За сю свою дубоватість він був признаний в монархічних кругах непридатним для моменту і на його місце висунули Врангеля як людину більш еластичну в національнім і в инших питаннях. Сей справді усвідомив собі, що перше завданне для него се повалити большевиків, а для сього — звязатися з усіми проти-большевицькими силами та змобілізувати їх до активної боротьби, а все що не може бути союзником в боротьбі проти большевиків, по можности зневралізувати. В такім дусі він і його представники робили свої програмові заяви, що сей „уряд Южної Росії" готов рахуватись як з довершеним фактом з „новими державними формаціями на території старої Росії" і з соціяльно-економічними змінами — вони признають трудове селянство хазяїном розділених ним поміщицьких земель, а політичні **форми будучої Росії не беруться** рішати наперед, полишаючи се „свобідному народови" на установчих зборах.

Разом з тим робились усякі заходи до приєднання собі союзників проти большевиків. Випускались на волю ріжні інтерновані Денікіним Українці, Галичане, повстанці, завязувались зносини з козаками, з махнівцями, з Петлюрою. З анархістом Махном особливо скоро наладились добрі відносини, певний союз — не знаю вже в які форми уложений. З Петлюрою теж з весни ще був уставлений фактичний контакт, перед усім в справі виміни військових людей, які попали в ту чи иньшу армію. Літом прийшло вже й до формальних диплломатичних зносин: кримські ґазети радісно витали „українське посольство" що прибуло до Врангеля.

За той час Врангель дістав офіціяльне признанне французького правительства. Йому поставлено умовою війти в згоду з усіми новими республіками б. Росії, які тримаються проти-большевицької політики, на принципі федерації — по сім він буде признаний головою всеросійського правительства. Врангелівці сподіваються, що ся комбінація буде підтримана також американськими Сполученим Державами, і про Анґлію пускаються відомости, що вона також під рукою підтримувати-ме Врангеля, хоч офіціяльно Ллойд Джордж і полишає сього ґенерала в виключну власність французського правительства.

Старорежімна Росія знов підняла голову спущену після погрому Денікіна. Пішла знов вдячна праця коло формування військових відділів для „южно-русскої армії" при технічній і фінансовій допомозі Франції й її союзників. На польській й инших приязних територіях орґанізуються відділи з ріжних розбитків „північно-західної армії", всяких „бредівців" та „бермонтовців", іде вербовка добровольців серед военнополонених большевиків, які, по ґазетним вістям десятками тисяч записуються до сих „южно-русских" відділів, аби сею дорогою скорше дістатись до дому. Через Галичину і Румунію все се транспортується до Криму. "Армія Петлюри" стала станцією на перепутті сих транспортів. Наші товариші, які звідали її минулого місяця, переконались, що ся армія, а особливо її запілле — в кілька разів більше більше від фронту — заповнене старорежімним, контр-революційним російським офіцерством, зовсім чужим українству, навіть правому (зрештою самі російські праві ґазети не таяться з відомостями про тисячі ріжних „бредівців" тощо, які „тимчасово працюють в українській армії").

В сій обстанові в правих українських кругах, розбитих в своїх надіях на поміч Польщі, збентежених і дізорієнтованих, заблисла надія якось „бочком" включитись до сього антантського ланцюха — дістати вже не через Польщу, а через Врангеля намащенне Української Нар. Республіки на „самостійну державу", признанне і підмогу, технічну і фінансову, пекучо потрібну на повне вичерпанне всіх старих ресурсів, і перехатись до упадку большевиків. В сей упадок большевизму скорий і неминучий вони не перестають вірити, тим сильнійше, чим палкійше його собі бажають.

Як вранґлівці так і вони сподіваються, що фатальні помилки большевицької політики на Україні змусять величезну більшість української людности піти на зустріч тих хто принесе їй визволенне від большевицького панування, буде то Петлюра, Врангель, Махно чи хто иньший. І треба признати, що сей рахунок таки не безпідставний.

Большевики ніяк не можуть попращатись з своїми політичними помилками, які всупереч усім підставам для щирого порозуміння і тісної кооперації трудового українського народу з трудовим народом великорусским, Радянської Української Республіки з Совітською Республікою Російською, роблять сей трудовий український нарід противником соціялістичної революції в її російсько-большевицькім виданню, женуть його в контр-революцію. Добрі заміри Леніна, деклярації Троцького і Чічеріна зістаються порожніми словами супроти аж занадто реальних большевицьких діл, що творяться на Україні всякого рода бандитськими й чорносотенними елементами, які прикрасили себе під нинішню хвилю червоною комуністичною звіздою. Невеличкого контінґенту дійсних, ідейних комуністів російських не стає для роботи в самих російських центрах, і відсуваючи від роботи на Україні українських соціялістів, вони передають совітську організацію України людям, „робота" котрих доводить до розпуки навіть найщирійших приятелів Совітської Росії.

В сім лежить справді велика небезпека для большевиків: завдяки такій хибній тактиці панування комуністів на Україні висить на волоску, і невважаючи на всю слабосилість Врангеля чи иньшого голови російської реставрації, хвилева комбінація чи просто рівночасність якого небудь значнійшого повстанського вибуху з вранґлівським, махнівським чи иншим рейдом може дійсно висадити большевиків з України. Але які конструкційні пляни можна збудувати на такій комбінації? Чи може дати вона в нинішних обставинах щось більше ніж новий акт горожанської війни, замішання і руїни?

Очевидно, що нічого. Ріжні елементи, стрівшись на момент в спільнім натиску на большевиків і — припустім — вибивши їх з України, неминучо зараз же розійдуться ріжними дорогами, і пічнуть одна другу поборювати і кожда ще меньше ніж большевизм буде спроможна опанувати Україну.

Не кажу вже про нинішній союз вранґлівців з махнівцями, але чи можлива яка небудь трівка кооперація з вранґлівцями українських елементів — не то що яких небудь і скільки небудь соціялістичних, а просто тільки національних? Невже хто небудь може щиро допускати, що зпід елястичних фраз, продиктованих Врангелеви чи антантськими чи своїми доморoдними Макіавелями, не вилізуть другого-ж дня після побіди справжні прикмети тої реставраційної течії, котру він представляє, не вигляне „національноє лицо" д. Струве*) і його присних, не заговориться їх „національний ерос"? На щасте не дано рогів сим добродіям. Слабі їх сили, а то вони-б себе показали! А в відносинах до трудового народу, при поширенню по Україні, чи можуть сі старорежімні бюрократи, поміщики й ґенерали справді уставити якийсь режім приємний для селянської-української громади?

А прийнявши, що для його українських союзників се було-б і краще, мовляв, коли-б російська реставрація не була спроможна взяти в свої руки України, — чи ті українські союзники її могли-б взяти власть в свої руки? Де ті реакційні, консервативні українські сили, на котрих би могли опертись українські симпатики Врангеля в боротьбі на два фронти, котру мусіли-б прийняти: проти большевизму з одного боку, проти російської реставрації, старої „единої неділимої", з другого?

Досвід Скоропадщини, що хотіла опертися на сих „хліборобах", показав досить ясно, наскільки сі „хліборобські" елементи поміщики, богаті козаки й селяне, розпорошені й нездатні утворити якусь активну і самостійну політичну силу, здатну стати до боротьби з бідним селянством, всіми фібрами заінтересованими в побіді революції.

Ясно, що й сим разом хвилева перемога контр-революційного врангелівсько-українського блоку викликала-б серед селянських і взагалі трудових мас новий, ще більший потяг до большевизму, і коли на рейд Врангеля большевики відповіли-б своїм рейдом, їм нічого-б не значило вибити хвилевих переможців з усіх позицій за поміччю селянських повстань. А коли-б большевики не зробили такої котр-атаки зовні, без сумніву піднявся-б свій доморoдний, український большевизм та вдарив би з усею силою не тільки на ті українські ґрупи, які так чи инак звязали-б себе з російською реакцією, але звернувся-б і проти української державности і проти національної української ідеї як контр-революційної.

Здається на Україні аж занадто большевицького ферменту, щоб такий рух роздмухати! І всякий союз з російською реакцією скінчиться для українських правих елементів такою-ж або ще й гіршою компромітацією як їх недавній спільний похід з Поляками.

Українським партіям, хочби навіть правішим, коли тільки у них справді є якась національна ідея, а не голе контр-революційне злопихательство і сліпа ненависть проти соціялізму, треба рішучо відкинути пляни кооперації з російською реакцією. Не в правих, а тільки в лівих орієнтаціях лежить будучність України, не **реакція**, а **революція** може забезпечити свободу і розвиток українському народови.

А специяльно російська реакція реставрація перед-революційної Росії будуть найбільшою загрозою для нього, і всякі порозуміння з нею зістануться архі-небезпечною авантюрою, з котрою можуть звязуватись тільки політичні спекулянти, а не скільки небудь серіозні політичні діячі, хочби й праві, але тільки українські!

М. Грушевський.

*) П. Струве, теперішний керманич загран. політики Врангеля, манiфестував себе найтяжшим ворогом українства, як проповідник крайнього великоруського націоналізму („національного лица" і „нац. еросу").

ДЕЩО ПРО НАУКОВЕ ЖИТТЄ В КИЄВІ.

„Хліборобська Україна" подає:

Зі слів одного відомого українського вченого, який недавно виїхав з Києва й переїздом до Югославії зупинився на короткий час у Відні, подаємо деякі відомости про діяльність Української Академії Наук і взагалі наукових інституцій у Києві під большевицьким пануванням. На чолі Академії стояв Орест Ів. Левицький, але через недугу й тяжкі умови життя не міг фактично провадити роботи й душек Академії, головним її діячем був дійсний секретар Академії А. Кримський. Большевицькі власти прихильно ставилися до Академії, але крім грошевої допомоги нічого зробити не змогли, через те, що всі їх розпорядки на користь Академ'ї зоставились переважно на папері й ніким не виконувались. Академія не могло випускати своїх видань, вже приготовлених до друку, через брак паперу і через загальну технічну неможливість щось друкувати в Києві. Одиноке, що могла робити Академія, це орґанізувати бібліотеку, до якої передало свої книгозбірні богато вчених, котрі не мали змоги зберігати їх у себе. Взагалі говорити про якусь систематичну наукову роботу серед даних умовин дуже важко. Ишло тільки про те, щоби зберегти життя ученим, які можуть бути корисними для української науки на будуче, коли настануть кращі часи. Деякі академіки, як пр. проф. Д. Багалій і М. Сумцов, не могли приймати участи в праці Академії через те, що живучи в Харкові, не мали жадної комунікації з Києвом. Деякі українські вчені, причитні до Академії, мусіли переховуватися перед переслідуваннями.

Так само, як і Академія Наук, не могли через зовнішні умовини життя виявляти активної праці инші наукові інституції, як пр. Українське Наукове Товариство, котре містилося у власнім будинку (був В. Симиренка) й зберегало всі свої збірки й бібліотеку. Фактично не відбувалася наука й по висших школах уже з того часу, як в Києві запанувала Директорія. Дуже богато професорів виїхало з Києва за часів Денікіна й потім не повернулося. Українську Академію Наук удалося зберегти й захистити від Денікінської влади головно заходами акад. Вернадського, котрому, коли повернулись большевики, довелося знову ховатися.

Цікаво між иншим, зазначити, що найтяжше з матеріяльного боку довелося українським ученим за часів останнього заняття Києва польсько-українськими військами; українські власти не привезли з собою ніяких грошей і нікому нічого не виплачували. Не можна було прожити з продажі своїх річей, бо з ринку зникли всякі грошеві знаки. А підчас останньої евакуації Києва знова богато вчених покинуло Київ.

Не краще від Української Академії Наук стоїть російська петроградська Академія. Працює там всього двох академиків. Академік Марков (відомий математик) служить дворником в домі, де перше мешкав.

Молоді мудрці є часто пізнійше дураками.

Думанне без ділання притупляє розум і обезсилює.

Тільки в міру нашого успіху поступає судьба з нами.

Чоловік не витворює нічого; він лише надає хід річам.

В СПРАВІ ПРОМИСЛУ.

(Допись).

Philadelphia, Pa., Sept. 27, 1920.

До делеґатів XV. Головної Конвенції У. Н. Союза.

Читаючи ріжні передконвенційні проєкти, бачу, що члени У. Н. Союза інтересуються справами У. Н. Союза, а також справами загальнонародними. Ріжні справи порушувано в проєктах, як справи орґанізаційні, українського шкільництва, а навіть справи, що обходять весь загал Українців в Америці і в Европі.

Я також піддаю проєкт шановним делеґатам, котрий не меньше важний від инших проєктів в теперішних часах для української іміґрації тут в Америці, і для наших братів на Україні.

Хочу обговорити справу українського промислу. Відомо всім, що перед війною промисл на Україні не був відповідно до потреб народа розвинений, і що на землях України до часу війни, істнувало в значній мірі **рукодільництво"**. Ремісники всі вироби виробляли ручно, почасти цілком без помочі машин; і тих ремісників (рукодільників) в кождій галузи промислу було на Україні замало ще перед війною.

В часі війни Україна стратила щонайменьше 30% ремісників, із загального числа ремісників, котрі були на Україні перед війною. Ті страти є такі: Перше, з вибухом війни всяка наука зістала перервана, і через цілий час війни на місце старих ремісників не прибуває молодих ремісників. Друге, що у війні богато ремісників зістало забитих. Третє, що у війні богато ремісників зістало калiками, котрі вже більше до ремесла не надаються. Четверте, старші віком ремісники за час війни постарілись, і по війні вони не будуть могти вже при ремеслі працювати, і длятого на Україні по війні всі галузи промислу будуть дуже в прикрому положенню, і через той брак ремісників на Україні мусять повстати **фабрики**, щоби в той спосіб хотяй в части заспокоїти пекуче запотребованнє населення України.

До закладання фабрик треба буде богато фахових людий, котрі є обзнакомлені з промислом, з ріжними машинами і з фабричним порядком, а таких людий на Україні буде дуже великий брак.

Длятого Українці, котрі є тут в Америці на іміґрації, а котрі по війні повернуть на Україну, будуть дуже пожадані до тамошних фабрик, бо многі з нас тут в Америці мали нагоду обзнакомитися з такими річами, про які ремісники на Україні навіть поняття не мають, і многі з нас мають нагоду тепер, заки ще виїдуть на Україну научитись богато на полі промисловім, тільки тим людям треба показати дорогу, як вони мають здобувати знаннє в ремеслах і охочим треба помогти. Поміч може бути така: Щоби шановні делеґати ухвалили, аби в органі У. Н. Союза „Свободі" друкувалися статті, що поучали би робітників фахових, як здобувати знаннє в ремеслі, і заохочували робітників до того; дальше, про справи промислові і торговельні, особливо на Україні, а крім того і в інших державах.

Дальше „Свобода" повинна виказувати в цифрах всі браки, які є і будуть на Україні по скінченню війни, як брак фахових робітників (ремісників і т. д.). Виказувати в цифрах, який буде брак всяких виробів на Україні, і кілько ріжних виробів можна буде виробити в краю на Україні, а кілько річно буде бракувати; кілько ріжнородних виробів можна буде спровадити з інших держав, а кілько не можна буде спровадити, з огляду на брак тих виробів заграницею. Виказувати в цифрах, кілько з України будеться вивозити ріжних товарів річно, а кілько товарів (виробів) будеться спроваджувати на Україну річно, і за яку суму гроша, а кілько гроша дасться чистого зарібку на тім купні ріжних товарів ріжним заграничним підприємцям (капіталістам). Виказувати в цифрах, кілько людської сили-енерґії знищиться в однім році, як на Україні не розвинеться промислу, відповідно до потреб народа. Виказувати в цифрах, яку шкоду рік-річно буде приносити народови України брак промислу на Україні. Виказувати, які злі наслідки є з того, коли в краю нема промислу; кілько на тім буде тратити рільництво; кілько шкільництво; а кілько загально цілий нарід.

На те все найліпше аби була присвячена одна сторінка в „Свободі".

Кількох проєктодавців писало у своїх проєктах про **злуку всіх запомогових організацій.** Я підпираю сю гадку, бо вона тим добра, що всі запомогові орґанізації, як би злучились в одну велику орґанізацію, могли би зробити дуже богато доброго, приміром на полі просвіти.

Колиб сьогорічна конвенція рішила, що в органі У. Н. Союза мається друкувати про справи промислу і торговлі на Україні, то було би дуже добре, бо то принесло би велику користь для українського народу! А з часом як би удалося всім запомоговим орґанізаціям получитися в одну організацію, то можна було би приступити до зорґанізовання фахових робітників при Українськім Народнім Союзі, приміром під назвою **Союз Українських Фахових Робітників при У. Н. Союзі.** В часі організовання фахових робітників можна було би дати ряд відчитів на ту тему і рівночасно орґанізувати. Як би зорґанізувалося фахових робітників в таку орґанізацію, то можна було би приступити до видавання органу фахово-промислового. Той орґан мав би бути присвячений тільки справам фахово-промисловим і торговельним.

Фахових робітників я розумію не тільки тих, котрі вже з краю приїхали, ремісниками, або иншими фаховцями, але і всіх тих, котрі тут в Америці научились якихось робіт в фабриках або в торговлях, приміром робити якусь роботу на машині, або якусь іншу роботу, котрої чоловік мусить учитись якийсь час, прийшовши до фабрики; або як хтось працював в якійсь торговлі, або в якім офісі і чогось научився, то всі фахові робітники.

Видаваннє такого органу залежало би від скількости членів даної орґанізації, від скількости гроша, зложеного на ту ціль, і від скількости пренумераторів. Після того можна було би знати, чи малося би видавати тижневник чи двотижневник, чи місячник. Як місячник або двомісячник, то можна було-б **видавати щось в роді маґазину.** Таке писмо творило би часть наукових писань для даного читача, бо в такім орґані фаховий чоловік знаходив би то, що його освідомляло би в його фаху, і давало би йому нагоду статися з часом добрим фаховцем. Бо хотяй тут в Америці є такі поучаючі книжки, то з нас Українців дуже мало хто користає, а то длятого, що мало хто з нас знає добре англійську мову, а як би наші люди мали в українській мові такі книжки, то могли би з невеликим трудом богато доброго і корисного научитись.

Я слідджу від довшого часу справи українського промислу, в якім стані буде знаходитись на будуче промисл на Україні, і в тім напрямі я поробив обчислення всього населення України після таблиці уроджень і смертности східноевропейських народів, і поділив усе населеннє України після літ життя від 1-го до 95-го року життя, так що обчислення виказують, кілько в котрім році життя було людий на Україні в 1914 році, а кілько буде в 1922 році; відтак розділив я усе населеннє України на 3 части, то єсть селянство на низинах, селянство в горах і міщанство. Ті обчислення дають той вислід, що Україна від 1914 року до 1922 року стратила і стратить що найменьше 30% процент ремісників і всіх фаховців із загального числа ремісників і фаховців, котрі жили на Україні перед війною в 1914 році.

Відтак обчислив я одну галузь промислу, в котрій я найліпше розуміюся, о котрої я є фаховцем. Обчислив я, кілько загал зуживав річно даних виробів на Україні; кілько ремісників було в тій галузи промислу, і кілько ті ремісники виробляли річно тих виробів, а кілько тих виробів спроваджено із заграниці річно. Також обчислив я, кілько в тій галузи промислу буде ремісників на Україні в 1922 році; кілько вони будуть могти виробити тих виробів річно, а яке буде запотребованнє тих виробів річно на Україні.

Тут подаю коротенький начерк, як буде представлятися промисл на Україні в будучности, то єсть по війні.

В першім році по війні запотребованнє загально всіх виробів буде так велике, що декотрих виробів буде бракувати аж 95% цілого запотребовання тих виробів; декотрих 80%; декотрих 60%; а декотрих 50% всього запотребовання тих виробів. Але в першім році по скінченню війни то необхідно пекуче запотребованнє всіх виробів до певної степені зменьшиться, бо якусь часть вироблять місцеві ремісники, а якусь часть торговці спровадять з центральних і західноевропейських держав і з Америки.

Але нам головно повинно розходитись о то, як буде представлятися промисл на Україні в дальшім бігу часу, то єсть, в кождім році в будучности.

Обчислення виказують, що по війні в кождім пересічнім році стан промислу на Україні буде представлятися меньше-більше так.

Промисл ткацький, кравецький і кушнірський.

Ті галузи промислу не будуть знаходитися в такім застрашаючім положенню як всі інші галузи промислу, а то длятого, що сільська людність на Україні уміє сама виробляти полотна, а також уміє шити одіж для своїх потреб. Так що на Україні зі всього запотребовання ткацьких, кравецьких і кушнірських виробів буде бракувати річно около 25% всього запотребовання тих виробів; з тих 25% браку можна буде спровадити із заграничних держав около 15%, а 10% всього запотребовання буде рік-річно бракувати на Україні.

Промисл шкіряний.

Шкіряних виробів, то єсть шевських і римарських, ремісники будуть могти виробити річно около 60% всього запотребовання тих виробів, а 40% всього запотребовання шкіряних виробів буде рік-річно бракувати, з чого половину, то єсть 20% можна буде спровадити із заграничних держав, а 20% рік-річно буде бракувати.

Промисл зелізний.

Зелізних виробів ремісники на Україні вироблять річно меньше-більше 20% всього запотребовання тих виробів на Україні, а 80% всього запотребовання тих виробів буде річно бракувати; з того половину, то єсть 40% можна буде спровадити із заграничних держав, а 40% процент всього запотребовання тих виробів рік-річно буде бракувати.

Почислити ще такі галузи промислу як, гарбарство, столярство, теслярство, мулярство і інше, то переконаємось, що в нас на Україні справді буде дуже великий брак ріжнородних виробів і брак ремісників.

Обчислити докладно брак всіх виробів річно на Україні, то переконаємося, що той брак буде сягати около 60% всього запотребовання ріжних виробів населенням України, з чого половину, то єсть 30% всього запотребовання можна буде спровадити із заграниці, а 30% всього запотребовання ріжних виробів буде рік-річно бракувати. Тих виробів нівідки не можна буде набути (купити) з тих причин, що північна, східна і полуднева часть центральної Европи будуть по війні в такімсамім положенню як Україна, і держави з тих частий Европи, на ринках купна ріжних товарів (виробів) будуть вести велику конкуренцію поміж собою, в набуванню ріжних виробів і будуть переплачувати великі суми гроша, понад вартість тих товарів.

Длятого ми Українці повинні подбати о те, щоби придбати Україні як найбільше фахових людий, а зглядно ремісників фабричних, щоби в той спосіб можна на будуче піднести промисл на Україні.

На Україні в недалеких літах можна би піднести промисл до

мірного степення, щоби лиш на Україні було подостатком фахових людий. Україна край богатий; на Україні есть богато опалового матеріялу і есть богато ріжних сирих матеріялів, котрі до промислу надаються.

По війні, від промислу буде залежне житте народу кождої держави, таксамо і України. Від промислу буде залежне піднесенне із занепаду рільництва, розвій шкільництва, розвій торговлі і загально ціла державна машина буде залежна від промислу.

Без ріжниці, який устрій запанує на світі і без ріжниці, якої форми правлінне вибере собі український нарід, Україна без свого власного промислу не буде могти обійтися, бо держава без промислу се тіло без душі.

Правлінне нарід може змінити. Під напором життевих потреб нарід може змінити устрій політичний, але то ще не змінить стану річи на полі промисловім. На полі промисловім треба положити дуже богато труду і праці, щоби той промисл збудувати так, як вимагають потреби народа в його життевих умовах.

Як би XV. головна конвенція У. Н. С. започаткувала ту роботу в напрямі піднесення промислу на Україні, то зробила би велике діло, котре принесло би славу организації, а користь українському народови.

Як би потріб вимагала моеї присутности на конвенції, в часі дискусії над тою справою, то я на жаданне конвенції міг би явитись і дати близші пояснення своїх обчислень щодо стану промислу на Україні, бо я мешкаю в Филаделфії і то не робило би для мене великої трудности.

Я маю на думці обчислення в справі промислу на Україні видати в брошурі, як удасться мені в міродатних кругів українських виеднати фонди на наклад тої брошури. Хочу то зробити длятого, щоби хотяй в части дати наглядний образ стану українського промислу на будуче.

Бо длятого що більшість українського народа не знае, кількo чого в нас на Україні есть, а чого нема, наш нарід відноситься байдужно до так важної справи, як справа промислу.

Длятого, що безпромисловість на Україні буде тяжко відбиватись на нас всіх, конвенція повинна ухвалити, щоби в „Свободі", органі У. Н. Союза, друкувалося про справи висше згадані. Без ріжниці, в якім обемі „Свобода" буде друкуватися, і без ріжниці кількo разів в тижни буде виходити, про такі справи треба писати в кождім числі.

І крім головного редактора, котрий на будуче буде писати про справи организаційні і справи політичні, конвенція повинна вибрати другого чоловіка, котрого задачею було би писати про справи тілько промислово-врговельні.

Тим редактором повинен бути такий чоловік, котрий знае душу українського робітництва, і повинен бути такий, котрий знае добре стосунки фабричні, щоби знав як робітників поучувати здобувати знанне фахове, і повинен бути чоловіком працьовитим в тім напрямі, щоби він сповняв совісно наложений на него обовязок. Бо на тій сторінці не повинноси поміщувати щонебудь, що не відповідало би потребам українського робітника. Тілько та сторінка повинна бути заповнювана статтями фахово-науковими, і повинноси писати в спосіб агітаційний, заохочуючий робітників до науки ремесла.

Українці! Ми самою політикою України не збудуемо, а наші партійні непорозуміння не поліпшать ані долі нашої, ані долі українського народа! Для поліпшення життя нашого, і для поліпшення долі всього українського народа, нам треба братися до праці більше реальної, котра поліпшить бит нам самий, що будемо в тім напрямі працювати, і поліпшить житте всьому народови, живучому на Україні.

Ми мусимо забратися до такої праці як справа промислу, бо промисл есть найголовнійшою підставою життя кождого народу в теперішних часах, і промисл есть найголовнійшою підставою до розвою кождої держави.

І длятого поза наші „партійні" непорозуміння і наші противні собі погляди політичні для справи піднесення промислу на Україні, ми повинні получитися всі разом.

Я сподіваюся, що шановні делегати віднесуться прихильно до мого проекту і візьмуть ту справу під обради, бо то есть важна справа для нас всіх, і ми всі повинні цею інтересуватися.

Желаю доброго переходу і успіху нарад.

Йосиф Лівач,
член від. 45 У. Н. Союза.

P. S. Хто би з Панів Делегатів хотів зі мною познакомитись близше, або хотів якихось ліпших інформацій в справі українського промислу на Україні, прошу питати о мене Филаделфійців, в „Клюбі Українських Американських Горожан", 822 North Franklin St., Philadelphia, Pa.

КОНВЕНЦІЙНОМУ ЗБОРОВИ В МІСТІ БРАТНОЇ ЛЮБОВИ.

Делегатам:

Дня 4. липня 1776 року підписали Декларацію независимости" делегати 13 американських стейтів.

Вони творили історію.

Яку історію створять делегати XV. конвенції Українського Народнього Союза у Філядельфії?

На всякий випадок імена делегатів будуть видруковані.

Історія буде їх судити.

Тим, що шукають „джабів".

„Хто два заяці гонить, жадного не зловить".

„Хто хоче зловити заяця, нехай йому насипле соли на хвіст".

Професійним крикунам.

„Корова, що богато реве, мало дае молока".

Не кождий, хто кричить: „Для добра У. Н. Союза" робить для нього добро.

Уроєним диктаторам.

„Носив вовк, понесуть і вовка".

Щирим робітникам.

Хто дбае про громаду, то і йому прийде добро.

Добро загалу і цілої інституції, нехай буде найвисшим законом для кождого учасника конвенції.

Треба вміти відріжнити козлів від овець.

Ню Йорк, 10. жовтня 1920.

Др. С. Демидчук.

МАЛИЙ ФЕЙЛЕТОН.

ТРОБЛІ З КОРОЛІВСЬКОЮ КОРОНОЮ СЕРЕД УКРАЇНЦІВ.

В книжці д-ра Осипа Назірука п. з. **„Рік на великій Україні"** е між иншим згадка, що отаман Семен Петлюра радився в 1919-ому році тодішнього командата Тернопільщини, д-ра Ілька Цьокана, чи не заложити-б йому на свою голову королівської корони. Др. Цьокан тепер пояснюе, що річ малася инакше; що Петлюра не радився, чи йому закладати корону, чи ні, але і без корони поступав так самовладно, по царському, що йому хиба випадало виступити проти його самовлади оружною силою.

Се, що Петлюра не говорив про королівську корону, показувало би, що він на словах був меньше комічний. Але що він присвоїв собі на ділах самовладу, то знов показуе, що він на ділах був більше комічний. Тим більше був комічний, що він дійсної сили не мав; на Україні не мав признання загалом населення, а його військова сила була така маленька, що в біді мусів плачем випрошувати помочі у Галичан; а в додатку ще й тому, що він був соціяліст і пролетар, а дохрапавшись титулу „отамана", все свое минуле забув, а бив тілько на владу, належну народови і його виборним представникам, а не йому „отаманови".

• • •

Королівська корона серед Українців не така новість.

З початку війни „Союз визволення України" вложив був королівську корону для монарха на Україні у свою програму.

А коли в 1918-ому році кайзер посадив на гетьманському престолі російського генерала Скоропадського і вложив йому в руки булаву, королівська корона ще також не була забута. Кайзер при вині назвав „ясновельможного гетьмана" „Його Високостю", а тодішний редактор „Народної Волі", п. М. Стечишин, предвидів в тім засіценне на гетьманську голову королівської корони, за що гетьман, як стояло в „Народній Волі", міг би був дати народови якісь демократичні уступки.

Правда, він ще корони не був засилив на голову, а вже булава була йому випала з рук і престол завалився.

Аж потім прийшов був Петлюра. Він зачав був з нічого, а коли вже був дійшов до отаманства, повстали троблі з королівською короною і то відай без вина.

• • •

Але і доси покищо з того королівства ще нічого не вийшло.

То певно не одного Українця, що думае по королівському, засмутило.

Навіть декого і в Америці.

Ніби тут ми всі бідні, робітники і пролетарі; але нам обіцяно королівство земське на Україні і тут дехто його приняв собі до серця.

І як же не мав приняти!

Коли українські робітники, що втікли з австрійського цісарства і галицького королівства до американської республіки, перед війною дали для старого краю тисячі на „Рідну Школу", то зі старого краю дістали такий дарунок:

Остап Грицай.

ГИМН АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Гей за морем за широким
Разом нас судьба звела,
Край далекий на чужині
Нам за вітчину дала;
Але ми гетьманські діти,
Тямим предків козаків!
Понад море над широке
Кличем до своїх братів:
Як прийдеться стати разом,
Ми в Україну підем,
Бо для неї ми на світі,
Для України живем.
Хоч за морем ми далеко,
В нас український е дух!
Горду мрію він леліе,
Над козацький лине луг!
Там престол нам заясніе,
Встануть наші королі;
Ще добудемо ми слави,
Як у бій підемо всі.
Як прийдеться...
Ми Українці до скону,
В нас е сила козаків!
Не розлучать нас ні море,
Ні межі чужих країв!
Сонце всюди нам принесе
Подих нашої землі!
Клич її ми все почуем
І за морем в чужині.
Як прийдеться...

• • •

Та пісня звучала в ухах робітників і редакторів літами цілими, тож не диво, що редактори в Скрентоні носилися з королівськими думками як кіт з мишою для золотоверхого Києва, матері городів українських.

Тількиж королівська думка осталась лише думкою, як в Скрентоні так і в Києві, і скрізь деб вона не гомоніла і не звеніла.

Вона не сталася ділом.

• • •

Але думка Шевченкова сталася ділом.

Бо він писав:

Не встануть гетьмани,
Не покриють Україну
Червоні жупани.

Або:

Була колись Гетьманщина;
Та вже не вернеться;
Було колись панували,
Та більше не будем.

Але:

Усі на сім світі:
І царята і старчата —
Адамові діти.

Анна Кучма.

МИР, АЛЕ НЕ З ЛЯХОМ!

Скорше долонію вкрие нам волос;
Скорше з полови шнур сплетем,
Скорше із рибп добудемо голос,
Чим коли брататись з Ляхами будем.
Скорше, о вірте, з одного моря
По каплі води в друге переллем
І скорше гори німі заговорять,
Чим коли до волі з Ляхами дійдем.
Скорше ся небо получить з землею,
Зорі засяють в морській глибині,
Скорше побідить правда над брехнею,
Чим від них почуем: „Воля України!"
Тож, коли не хочем, щоб ляшька [сваволя
Нас вічно гнітила на власній землі,
Тож уже час позбутись Ляха [приятеля,
І волю України здобуваймо самі!

Упійов да Вікторія (Бразилія)
4/7, 1920.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Бр. св. Георгія, від 239, повідомляе всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться дня 17. жовтня, в домі У. А. Горожан під ч. 822 Н. Френклін ул., о годині 12.30 пополудни. Всі члени повинні явитися, бо буде справозданне з балю. — І. Федор, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Уряд бр. св. Володимира, від. 42, повідомляе всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що звичайний мітінґ відбудеться в неділю, 17. жовтня, зараз по Службі Божій, в гали церковній під числом 42 Вен Бюрен стр. Кождий член повинен явитися на той мітінґ і почути справоздання делегата з конвенції. Також проситься памятати ліпше за місячні вкладки. — М. Мельник, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Бр. св. Петра і Павла, від. 27, повідомляе всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 17. жовтня, о годині 3-тій пополудни, в гали під ч. 93 Вен Бюрен стр. Всі члени мають явитися на сей мітінґ, бо е важні справи до полагодження. Будеться приймати нових членів після статута У. Н. Союза. Котрий член не явиться, буде виключений з товариства. — Т. Фенцор, секр.

Розум подібний до ріки: зібрана у вузке русло пливе, виробляе собі дорогу, поїть других, уплідняе береги; розлята на велику просторонь — висихае або багніе і заражае гнилию.

Кождий поважний труд осолоджуе житте; духовий більше ніж другі.

ПОДЯКА.

Отсею дорогою складаю безмірно щиру і сердечну подяку Гол. Урядникам У. Н. Союза і всім його членам за виплаченне мені так скоро суми $1000, яко посмертної запомоги по моїм мужеви Петрі Стахів, похороненім 22. мая с. р. Окрему щиру подяку складаю Урядникам і членам Тов. „Українська Січ", від. 182 У. Н. С., за виплаченне мені $24 яко хорої запомоги за місяць і $100 яко запомоги на похорон. Дякую також Кошовому, п. Дмитрови Лещишинови, котрий занимався цілим похороном мого мужа, коли то всі члени під його приказом чували днями і ночами над тілом свого товариша небіщика. Не зважаючи на день праці, вони відпровадили свого товариша у великій жалобі на місце вічного спочинку, кладучи йому на домовині синьо-жовту ленту і зі слезами в очах прощаючи свого товариша на вічну дорогу. Моя подяка е справді щира і сердечна, бо що би я була вділа, як би не У. Н. Союз і його відділ 182? Я була би білна до крайности. Тепер кличу до Вас, всі Українці: Вступайте численно в члени У. Н. Союза, бо се е одинока українська организація в Америці, яка дбае щиро і запопадливо про своїх членів. — **Анастазія Стахів,** члениця 182 відділу У. Н. Союза, в Кліфтон, Н. Дж.

ЛЮБЛЮ...

Я люблю дивитись,
Як лист тремтить;
Я люблю слухати,
Як гай шумить...
Як трава шепоче
Щось наче в сні,
Як птиця щебече
Милі пісні...
Як сонечко сяе,
Ручай журчить,
Як цвітка всміхаеєсь,
Мушка бренить...
Як хмару далеко
Вітер несе —
Тоді мені легко
Й здається все,
Що лину високо,
Зливаюсь в тон,
А пісні колишуть
Мене у сон...

С. М. Дорощук.

ЗВІТ КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ У. Н. СОЮЗА

з ревізії майна У. Н. Союза і діловодства гол. екз. комітету, переведеної на днях 4, 5, 6, 7 і 8-го жовтня 1920.

ЗВІТ ФІНАНСОВИЙ У. Н. С.

ПРИХОДИ.

Червень 1920 р.	$20.108.71
Липень „	21.840.37
Серпень „	35.313.86
Вересень „	20.962.70
Разом	$98.225.64

РОЗХОДИ.

Червень 1920 р.	$18.767.58
Липень „	14.050.41
Серпень „	8.668.27
Сересень „	7.629.08
Разом	$49.115.34

ЗІСТАВЛЕННЄ.

Готівка з днем 31-го мая 1920 року	$224.498.91
Прихід від 1. червня до 30. вересня 1920 р.	98.225.64
Разом	$322.724.55
Відтягнено розхід від 1-го червня до 30-го вересня	49.115.34
Готівка з днем 30. вересня 1920 р.	$273.609.21

ФОНД ПОСМЕРТНИЙ ЗНАЙДЕНО:

а) В бондах:	
27 Бондів Бейон Сіти на суму	$28.257.00
50 Бондів Нюарк Сіти на суму	50.880.00
25 Бондів Джерзи Сіти на суму	23.875.00
42 Бондів Ліберти Лон на суму	40.200.00
б) В морґечах суму	10.500.00
в) В банкових книжочках:	
Нешенел Стейт Банк оф Елізабет	13.675.07
Піпелс Сейвінґ Трост Компані, Гейзелтон	23.702.82
Ґерманія Банк, Елізабет, Н. Дж.	24.447.27
Провіденс Інститушен, Джерзи Сіти	14.560.66
Елізабет Банкінґ Компані, Елізабет	25.000.00
Піпелс Нешенел Банк оф Елізабет	22.771.60
Фонд народний винен з банкової книжочки Ґаранті Трост Компані оф Шамокін, Па.	2.000.00
„Свобода" винна посмертному фондови	2.000.00
Юніон Кавнти Трост Компані, Елізабет	10.725.21
Разом	$292.594.63
Відтягнено процент ще невписаний у фінансових книжках на суму	25.69
Посмертний фонд виносить разом	$292.568.94

ФОНД РЕЗЕРВОВИЙ ЗНАЙДЕНО:

а) В банках:	
Даймс Трост Компані оф Шамокін	$22.470.34
Гудсон Кавнти Нешенел Банк	19.098.01
Юніон Трост Компані, Джерзи Сіти	19.945.77
Нешенел Стейт Банк оф Елізабет	11.322.07
б) В бондах:	
5 бондів Бейон Сіти на суму	5.100.00
2 бонди Ню Йорк Сіти на суму	1.890.00
10 бондів Ліберти Лон (першої позички 2, другої 8)	10.000.00
В морґечах знайдено суму	31.220.00
Реальність У. Н. Союза оцінена на	19.500.00
В Гудсон Нешенел Банку найдено на адміністраційній книжочці суму, котра належить до фонду резервового	979.73
Разом	$141.525.92

ФОНД АДМІНІСТРАЦІЙНИЙ ЗНАЙДЕНО:

В банках:	
Гудсон Нешенел Банк, Джерзи Сіти	$ 6.029.73
Відтягнено належну суму резервовому фондови	979.73
Остає	$ 5.050.00
Відтягнено відсотки, котрі є записані до фінансових книжок аж в жовтни 1920 р.	50.00
Остає	$ 5.000.00
Юніон Кавнти Трост Компані, Елізабет	4.676.10
Друкарня „Свободи" довжна	21.000.00
Стан фонду	$30.676.10
Готівка в руках гол. секретарів	100.00
Разом	$30.776.10

ФОНД УБОГИХ ЗНАЙДЕНО:

В банках:	
Нешенел Банк оф Шамокін	$ 8.826.69
Юніон Кавнти Трост Компані, Елізабет	2.782.06
Разом	$11.608.75
Відтягнено процент, котрий у фінансових книжках записаний аж в жовтни с. р.	4.12
Остає	$11.604.63
Відтягнено незверненений чек на суму	100.00
Стан фонду	$11.504.63

ФОНД НАРОДНИЙ ЗНАЙДЕНО:

В банках:	
Шамокін Ґаранті Трост Компані, Шамокін	$ 4.868.68
Відтягнено належну суму фондови посмертному	2.000.00
Остає тому фондови	$ 2.868.68
Юніон Кавнти Трост Компані, Елізабет	826.68
Разом	$3.695.36
Відтягнено процент, котрий є записаний у фінансових книжках аж в жовтни с. р.	75
Стан фонду	$3.694.61

ФОНД КОНВЕНЦІЙНИЙ ЗНАЙДЕНО:

В банку Юніон Кавнти Трост компані, Елізабет	$17.531.50
Стан фонду	$17.531.50

ФОНД СИРІТСЬКИЙ ЗНАЙДЕНО:

а) В бондах:	
45 бондів Ню Йорк Сіти на суму	$42.525.00
10 бондів Трентон Сіти, Н. Дж., на суму	9.570.00
10 бондів Ессекс Кавнти оф Ню Джерзи на суму	10.050.00
18 бондів Ліберти Лон на суму	15.300.00
б) В банках:	
Маркет Стріт Банк оф Шамокін	12.016.22
Юніон Трост Компані оф Ню Джерзи	319.51
Юніон Кавнти Трост Компані, Елізабет	8.106.62
Разом	$97.887.35
Відтягнено процент, записаний до фінансових книжок аж в жовтни 1920 р.	12.84
Стан фонду	$97.874.51

ЗВІТ МАЄТКУ ДРУКАРНІ „СВОБОДИ".

ПРИХОДИ.

Червень 1920 р.	$ 5.584.17
Липень „	8.892.48
Серпень „	6.017.44
Вересень „	5.550.84
Разом	$26.044.93

РОЗХОДИ.

Червень 1920 р.	$ 5.176.53
Липень „	10.765.54
Серпень „	5.108.64
Вересень „	5.151.57
Разом	$26.202.28

ЗІСТАВЛЕННЄ.

Готівка з днем 31. мая 1920	$ 1.250.19
Прихід від 31. мая до 30. вересня 1920 р.	26.044.93
Разом	$27.295.12
Відтягнено розхід від 31-го мая до 30-го вересня 1920	26.202.28
Остає в касі	$1.092.94
Знайдено на банковій книжочці в Ґаранті Трост Компані, Джерзи Сіти	$ 599.75
Відтягнено незвернені чеки на суму	84.15
Чиста сума в банку	$ 515.60
В руках завідателя „Свободи" знайдено	577.34
Сума з днем 30-го вересня 1920 р.	$1.092.94

За 4 місяці „Свобода" мала недобору $157.35.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА.

ПРИХОДИ.

Червень 1920 р.	$ 987.50
Липень „	867.32
Серпень „	993.54
Вересень „	1.025.04
Разом	$3:873.40

РОЗХОДИ.

Червень 1920 р.	$ 172.26
Липень „	170.03
Серпень „	319.52
Вересень „	435.84
Разом	$1.097.65

ЗІСТАВЛЕННЄ.

Готівка з днем 31. мая 1920	$13.697.80
Прихід від 31. мая до 30. вересня 1920 р.	3.873.40
Разом	$17.571.20
Відтягнено розхід від 31. мая до 30. вересня 1920 р.	1.097.65
Готівка з днем 30. вересня	$16.473.65
Знайдено на банкових книжочках Ню Джерзи Тайтл Ґаранті Трост Ко., Джерзи Сіти	$15.000.00
Ню Джерзи Тайтл Ґаранті Трост Ко., Джерзи Сіти	1.473.55
Разом	$16.473.55

З днем 30. вересня 1920 р. Укр. Молодечий Союз числив дітий 4.451.

ЛЬОКАЦІЯ МАЄТКУ У. Н. СОЮЗА.

Стан чинний.

Готівка в банках	$273.509.21
Готівка в руках гол. секр.	100.00
В бондах	237.617.00
В морґечах	41.720.00
Реальність У. Н. Союза оцінена на	19.500.00
Друкарня „Свободи" довжна У. Н. Союзови	23.000.00
Готівка друкарні „Свободи"	1.092.94
Готівка Укр. Молод. Союза	16.473.55
Разом	$613.042.70

Стан довжний.

Фонд посмертний	$292.568.94
„ резервовий	141.525.92
„ адміністраційний	30.776.10
„ убогих	11.504.63
„ народний	3.694.61
„ конвенційний	17.531.50
„ сирітський	97.874.51
„ „Свободи"	1.092.94
„ Укр. Молод. Союза	16.473.55
Разом	$613.042.70

ЗВІТ РЕКОРДОВИЙ У. Н. С.

Прибуток в членах за послідних чотири місяці, то є червень, липень, серпень і вересень 1920 року, був такий:

Принято нових членів	225
Принято наново членів	299
Принято з переступними листами	155
Принято з инших кляс	33
Разом принято	712

Убуток в членах за чотири місяці, то є червень, липень, серпень і вересень 1920 р.:

Суспендовано членів	724
Видано переступні листи членам	160
Відійшло до инших кляс членів	33
Померло членів	29
Разом убуло членів	946

ЗІСТАВЛЕННЄ.

З днем 31. мая 1920 р. було членів в У. Н. Союзі	12.314
Прибуло за чотири місяці чл.	712
Разом	13.026
Відтягнено убуток членів за чотири місяці	946
З днем 30. вересня 1920 р. У. Н. Союз числив членів	12.080

За час послідних чотирох місяців убуло членів в У. Н. Союзі 234.

ЗА КОНТРОЛЬНУ КОМІСІЮ:

Д. Капітула
Н. Росолович
В. Гришко

Джерзи Сіти, Н. Дж., 8. жовтня 1920.

ПОМІЧ ДЛЯ 320.000 ТЕРПЛЯЧИХ

Слава отця Молінґера, звісного священика і лікаря є звісна по цілому краю.

В ОДНІМ ДНИ ЗГОЛОСИЛОСЯ 10.000



Незвичайний попит за славною гербатою отця Молінгера — є ознакою тисячий людий вдоволених добрими наслідками його уживання. Доказом признання є також несчислені писма, які доходять нас.

Славна гербата витворена природнім процесом з 15 родів лічничих ростин, зілля, коріньців, листя, насіння цвітів, змішана в пропорції і формулі обдуманій отцем Молінґером є повною надією для недомагаючих.

Гербата, яку поручає Молінґер, має еще і се значіннє, що винахідник укінчив медичний курс на Угорщині, в Італії і Німеччині, опісля висвятився і тепер місіонарує по західній Пенсилвании, має власну церкву в Трой Гіл, Пітсбурґ, в яку заходить споре число вірників, що є доказом побожности і його добрих намірів та змагань.

Кождий думаючий мущина і жінка вірить в природну силу лічення. Найновійшим змаганнем є жити природнім життем. Дар природи не дасть заступитися штучно. Молінґер довго розважував заки зважився публично проголосити свій виріб, як лічниче средство. Ділає знаменито на злегченне застоїв. Пити горячу гербату Молінґера перед спаннем, значиться удержувати в доброму стані нирки, бо там є складник „Uvu Ursu" і „Junipers" що знаменито впливають на здоровлє; „MANDRAKE" также складник згаданої гербати чистить і управильняє печінки. „Yellow dock" і „sassafras" відсвіжує і унормовує кров. „Gentian root" справляє жолудок; словом гербата Молінґера є знаменитим лікарством, бо зложена з 15 лічничих складників, а кождий з них має свою лічничу власність, так що цілість є знаменитим тоніком для скріплення тіла і зміцнення всего організму.

Лік сей витягає отруї тіла, і помагає терплячим на ревматичні болі. Незвичайна полекша для жолудка і черева — се гербата Молінґера. Знаменитий отсей напій не має в собі примішки ані алькоголю ні хемічних медикаментів. Вона справляє апетит, дає здоровий сон і змінює систему нервів. Що більше гербата отся зложена з чистих ростин не творить привички. ВОНА Є ДЛЯ ХОРИХ ДАР МАТИ-ЗЕМЛИЦІ І ПРИРОДНІМ ТОНІКОМ ДЛЯ МОЛОДІЖИ І СТАРШИХ, ДЛЯ ЗДОРОВИХ І НЕМІЧНИХ.

Говориться про се тому, щоб здорові уживали отсю гербату, для придержання здоровля. В Европі богато людий пе її, щоб поминути хвороту. Ніяка слабість не в силі розвинутись, коли внутрішній систем є в доброму і здоровому стані. Випити одну копу горячої гербати о. Молінґера, значить протягом одної ночі позбутись простуди.

Для старших і молодших отця Молінґера славна гербата є конечною для здоровля і довгого віку. Чисті, ясні очі, біле румяннє лице є ознакою, що гербата о. Молінґера робить чудотворне діло. На недомагання жолудкові, нечисту кров, ослабленнє нирок і печінок, болі голови, ревматизм, запір, уживайте славну гербату, а переконаєтесь, що така внутрішня купіль, стримає вас від передвчасної старости. Для удержання здоровля є потрібна так внутрішна як і зовнішна купіль.

За $1.10 пачка славної гербати отця Молінґера повинна бути в кождій хаті. Се є лічничий напій для старців і молодіжи в кождій порі року. Гербата отся є благодійством для дівчат і жінок. Замовленнє полагоджуємо сейчас, скоро дістанемо гроші, почтові марки або монейордер.

Увага:—Кому невигідно заходитись з славною чербатою отця Молінґера, хай замовить собі о. Молінґера славні Гербатні таблетки. Десятки тисяч має нагоду переконатись про вплив згаданого гербатного ліку. Замовляйте числами: жадаючи гербату пишіть число 3; при замовленню гербатніх таблетів число 44.

MOLLINGER MEDICINE CO., 32 Mollinger Bldg., East Park Way, N. S. PITTSBURGH, PA.

ПЕТЛЮРА ЯКО... КОРОЛЬ.

(З віденського „Укр. Прапора").

Картина із недавно-минулого.

Від п. Д-ра Ілька Цьокана одержуємо ось яке письмо:

Впов. П. Р,!

Прошу ласкаво не відмовитися помістити на сторінках Вашої цінної часописи слідуючої моєї заяви:

В книжці п. Д-ра Осипа Назарука п. з. „Рік на Великій Україні" вичитав я на 251. стор. уступ, в якім п. Др. Назарук наводить моє прилюдне оповідання про те, як то Головний Отаман Петлюра радився мене, тодішного окружного команданта Тернопільщини „чи не заложити собі на голову королівську, корону".

Заявляю рішучо, що я чогось подібного ніколи і нікому, а тимменше прилюдно не оповідав, бо п. Головний Отаман Петлюра зі мною взагалі про ніякі наміри своєї коронації, а тимбільше на короля, не говорив і мене про це не радився.

Натомісць вище згаданий уступ в книжці п. Д-ра Назарука я пояснюю собі моїм оповіданням про слідуючу подію.

Одного дня в маю 1919 р. запросив мене п. Головний Отаман Петлюра до штабу Дієвої (Наддніпрянської) Армії, який містився у ваґонах на залізничій станції в Тернополі і там в присутности члена директорії п. Макаренка і многих інших штабовців перечитав мені тодішний наказний отаман Осецький: „Наказ війскам" підписаний Головним Отаманом Петлюрою, яким підчинено галицько-українську армію Штабови Дієвої Армії, утворено Командатуру тила на всю територію Галичини; командантом тила назначено п. полковника Хилецького (старенького і симпатичного полковника з царських часів), утворено окрему війскову командатуру по пересуванню війск, який підчинено галицькі команди двірців і т. п., — одним словом зроблено замах стану і зовсім зіґноровано Державний Секретаріят і Державну власть Галичини (З. О. УНР.).

Тоді доперва я зрозумів доручений мені цьогож таки дня на кілька годин раньше „наказ" Головного Отамана про підчинення тернопільської окружної команди командантурі тила, тернопільської команди двірця новій командантурі по пересуванню війск і т. п. По прочитанню „наказу" запитав мене п. Головний Отаман Петлюра: „Що ви на це, Пане Цьокан?"

Я на це відповів, що моєю безпосередною вищою владою є Державний Секретаріят війскових справ і я тільки такі накази виконаю, які від цеї власти вийдуть. Після того вивязалася довга дискусія про потребу зединення армії і державної власти взагалі, про шкідливість істнування двох начальних команд і т. п., на що я потакував, тільки рекомендував і аргументував відворотне підчинення.

Вкінці на питання, чи виконаю згаданий наказ, я відповів: „ні!" На дальше питання, що я зроблю, як Штаб Дієвої Армії буде наказ виконувати, я відповів, що о скільки це нарушить мою дотеперішну власть, як окружного команданта, я протиставлю цьому оружну силу.

Я заздалегідь не виключав можливости, що Шваб Дієвої Армії схоче мене арештувати, тому одна сотня зі скорострілами вже стояла тоді на поготівлю. Це в Штабі, здається, пронюхували і ми чемно попрощалися.

Про все доложив я Державному Секретаріятови Війскових Справ. Я нарочно цей інцидент описав ширше, бо він сам собою цікавий, а відтак він певно дав п. Д-рови Назарукови підставу до заключування, що п. Головний Отаман Петлюра носився з якимсь диктаторськими чи монархічними намірами, однак заключення про намір коронації на короля і іменно на короля а не на царя, або гетьмана, рішучо не моє і його я ніколи і ніколи, не міг оповідати та не оповідав".

Прошу приняти вислів мого правдивого поважання.

Відень, 17. серпня 1920.

Др. Іл. Цьокан.

До заяви Д-ра І. Цьокана маю замітити ось що: Вповні піддержую це, що я написав у своїй книжці. Додам іще, що по його оповіданнях про віроломство Петлюри на галицькій землі з оточення, яке слухало оповідання, підносилися голоси про комічність того виступу Петлюри в хвилі, коли більшевики доходили до границь Галичини й оклики: „хтож йому зробивби тут корону?" При тім оповіданню були й инші люде, які можуть зголоситися й вияснити цей інцидент.

Др. Осип Назарук.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймаєсь. — За одно поміщення платиться 10 центів за стрічку (5 слів), два і більше поміщень 7½ цента за стрічку від кождого поміщення. Після сих цін на дворазове оголошення з 6 стрічок належить присилати $1.00. Оголошення продажи фарм приймається лише такі, коли в них є подана сама річ яка є на продаж, інвентар, запаси, положенне і ціна. Рішучо не приймаєсь оголошень з всякими дивовижними описами, висловлюванне надмірної прихильности для костумера і напади на других продавців.

В справі поміщуваних оголошень на адресу „Свободи", не належить запитуватися адміністрацію а писати прямо на таку адресу, яка є подана в часописи. Адміністрація не має обовязку відкривати імен сторін, даючих анонімну адресу.

Пошукую своїх цьоток, котрі перед кількома роками перебували в Скрентон, Па., **МАРІЯ, ПАРАНЬКА і НАСТЯ ТРАЧ,** дочки Романа Трач, з села Котузів, повіт Підгайці, Галичина. Хтоби про них знав, або вони самі, зволять написати на понизшу адресу: МАҐДА ГАПІЙ, P. O. Box 236, Vandergrift, Pa. 22-23

Пошукую **ІВАНА КРАЙНИКА і ІВАНА ЛУПКИЯ,** родом з села Пилипча, пов. Борщів, Гал. Оба мають перебувати в стейті Мішіґен. Хто би о них знав або вони самі, нехай зголосяться до мене а дістане $5.00 нагороди. WASYL T. JAKIWCZUK, 115 Tamlinson St., Jackson, Mich. 22-23

Четар У. С. С. Осип Сецінський вернув з України з групою ген. Кравса і находиться в таборі інтернованих. Шукає свого брата **ДМИТРА** або **ВОЛОДИМИРА,** які від довшого часу живуть в Америці, або знакомих, які моглиби подати до них адресу. Прошу писати на адресу: Чет. У. А. ОСИП СЕЦІНСЬКИЙ, Ukrainsky pracovni tabor, barak No. 56, v Liberce, Cecho-Slovakia. 123

ДОБРА НАГОДА для Галицьких Українців, котрі мають замір вертати до краю за рік або два, аби з малим капіталом зробити маєток. Пишіть сейчас по близші інформації. UNIVERSAL DISTRIBUTING CO., 36 Madison Sq. Station, New York City. 19-26

ВИЇЗДЖАЮ до Европи і мушу продати фарму або виміняти за будинки, які віддав би я в аренду. Фарма пів години їзди з Jersey City. 15 акрів землі, дім і стайня, 50 безрог, 200 курок, 2 корови, 2 коні, всі фармерські знаряди, 2 акри суниць, 5 акрів зимового жита, 5 акрів кукурузи, сіно, фарма обведена дротяним плотом довкола. Ціна $10.000. JOHN SPELLMAN, Fairlawn, N. J. 22-23

ЕКСТРА! Конець прийшов для злодіїв і ошустів! Хто Вас обікрав або ошукав? Де твій муж або жінка? Прийдіть зі своїми клопотами до нашого офісу до одинокого українського детектива Михаїла Ґеллес, капітана Резервової Поліції. Приймаємо справи по цілій Америці. Порада даром. Повне вдоволеннє. Памятайте на адресу: MICHAEL GELLES, 299 Broadway, New York City — Telephone: Worth 3515. 100—

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА в Манвіл, Р. Ай., пошукує учителя учити діти вечерами. В день може робити у фабриці. Платня за науку дітий $25.00 на місяць. До нас приїзджає священик два рази в місяць. З парохії платиться окремо. Прошу голоситись на адресу: J. SZWEC, Box 518, Manville, R. I. 22-23

НА ПРОДАЖ 150 АКРОВА ФАРМА, 19 штук худоби, 3 молоді коні, 2 безроги, кури, голуби, добре забудованне, всіляка машинерія; земля рівна, 5 миль до міста і зелізниці, при добрій дорозі, школа на місци, довкола українські і польські фармери. Ціна $6.500, готівки потреба $2500, решта на легкі сплати. Проситься голосити прямо до властителя: WOJCIECH SIKORA, Flat Rock Road, Lowville, N. Y. 20-24

ТАТУ ВЕРНИСЯ ДО НАС.

Просять тебе твої сини, Михась, Йосиф і Івась Гої. Татку, Михась є дуже хорий, мабуть, візьмуть його до шпиталю. В горячці все тебе кличе і плаче за тобою. Ми всі зістаємося без опіки найменчої, бо мамця мусить ходити до шапи на роботу, щоби нас прокормити. Вернися до нас татку, не зіставляй своїх дітий в крайній нужді. І я тебе Гриньку прошу, твоя вірна жена Юстина Гой, вернися до дому, або подай хоть вістку про себе. Не позволь мені загинути з дрібними діточками, не лишай мене на посміх людий. Чейже я тобі нічого злого в життю не заподіяла. Тому прошу всіх щирих Українців, щоби помогли мені відшукати мого мужа, Гринька Гоя. Він є в віці 33 літ, середнього росту, бльондин, сухорлявий, очі має сиві. На правій руці у него татуований знак, котвиця і американський прапор. Вийшов з дому в послідне в неділю, дня 5. серпня сего року ідучи як звичайно до праці і більше не вернувся. Між нами не було ніколи ніякої сварні і він все був примірним мужом, тому я не знаю найменчої причини, чому він зважився мене полишити з трома малими дітьми без найменчих средств до життя. Хтоби віднайшов який слід по нім, або його самого, нехай зволить мене ласкаво повідомити. — JUSTYNA GOJ, 37 Jones St., Newark, N. J. 20і23

МІСЦЕВІ ОГОЛОШЕННЯ.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

(В сій рубриці містимо оголошеня театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших поклинів).

УВАГА! БРУКЛИН, Н. Й. І ОКОЛИЦЯ!

ДУХОВНА МІСІЯ

в українській греко-кат. Церкві Сош. св. Духа при 162 Норт 5-та улиця, Бруклин, Н. Й.

буде тревати від середи 13-го жовтня до неділі включно 17. жовтня с. р.

Проповіди місійні кождого дня будуть починатись голосити о годині 7.30, а в неділю на закінченне місії 17. жовтня о год. 5.30 вечером.

Сповідь в суботу, се є 16. жовтня пополудни і вечером, а в неділю рано від 8-ої години.

Запрашається всіх вірних з Бруклина і околиці до як найчисленнійшої участи. 22-23

о. Володимир Лотович, парох.

McKEESPORT, PA.

ПОСВЯЧЕННЄ ЦВИНТАРЯ відбудеться **в неділю 17. жовтня с. р.** о 2. годині пополудни. Посвячення довершить Всес. о. П. Понятишин, адміністратор Укр. Гр.-кат. дієцезії в Злучених Державах при співучасти многих священиків. На це торжество запрошується всі доокoличні парохіяльні громади, братства, сестрицтва, товариства, загалом всіх Українців з Пітсбурської околиці.

ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ заходом Укр. Спів. Тов. Бояна, Укр. Банди і Діточої Смичкової Оркестри відбудеться **17-го жовтня с. р.** о 8-мій год. вечером на Гвайт стр., в Словенській гали. Запрошується всіх Українців. Дірігент хорами п. М. Матвіїв. Дірігент бандою і оркестрою п. І. Шнайдер. Фортепяновий супровід: панна Ф. Толін. — Комітет. 123-24

NEWARK, N. J.

Українська Банда тов. „Запороже" устроює **ВЕЛИКИЙ БАЛЬ в суботу, дня 16-го жовтня 1920 р.** в Kandell's Auditorium, 557-559 Van Buren St., Newark, N. J. Початок о годині 7-мій вечером. Вступ 35 цнт. 23-24

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НОВИНКИ.

Згоріли живцем, а не далися в руки поліції.

Дня 27. вересня поліція „арештувала" коло Тисдейл, Саск. (Канада), два тіла бандитів, які були пострахом для околичних фармерів через кілька послідних тижнів. За сими бандитами поліція гляділа довший час і вже навіть вірила, що вони вимкнулися з її рук. В суботу, 25. м. м., секційний форман Николай Польовий повідомив поліцію в Тисдейл, що бачив два сліди з треки до стирти сіна. Се було о девятій годині рано. Поліція сейчас пішла туди і зблизившися на сто кроків від стирти, крикнула, щоби бандити піддалися. Відповідию на се були вистріли в револьверів бандитів. Переконавшися, що діло має з завзятими бандитами, поліція відступила від стирти на кількасот кроків і почала її острілювати. Справа однак була трудна, бо ніхто не знав, де якраз в стирті находяться бандити. По довшій стрілянині бандити виставили білу хусточку на знак здачі. Колиж поліція зблизилася до стирти, далися чути вистріли на поліцію. Відступивши назад, поліція наново почала острілювати стирту сіна. Бандити вдруге дали знак здачі і знова здурили поліцію, сипнувши на неї револьверевими кулями.

Така боротьба тривала пять годин, підчас якої з обох сторін упало по 400 куль. Не хотячи лишити бандитів в сіні через ніч, поліція ще раз зажадала від них, аби піддалися. Та ті ще раз відповіли стрілами. Видячи, що з бандитами не переливки, поліція загрозила підпаленнєм стирти. Колиж не було ніякої відповіди, вона кинула запалену галку з матерії на стирту і та почала горіти. До горіючої стирти поліція зблизилась і почала ждати на бандитів, однак ті не виходили, а навіть ще кілька разів вистрілили до поліції. Доперва коли верх стирти згорів, показалися два зігнені в двоє тіла бандитів. Їх поліція стрýтила довгими дручками і — „арештувала". Сими бандитами були Росіяни. Імя одного було Йосиф Тричук, а другого незвісне.

„Новий модель" карабінів.

Було се в часі здавлення послідного повстання Ірляндців в Дублині. Англійські військові власти, опанувавши поновно місто, видали приказ, аби всі мешканці, в яких посіданню находиться якесь оруже, безпроволочно його віддали у вказанім місци. Проти того приказу, тимбільше що в місті заведено воєнний стан, не було що робити і один ірляндський патріот взяв на рамя свій карабін, аби його віднести і віддати. Та по дорозі йому жаль зробилося гарного карабіна і він рішив бодай його попсувати, щоб він не дістався цілий в руки Англійців. Не надумуючися довго, він з цілої сили вдарив карабіном об зелізний стовп ліхтарні. Наслідок удару був такий, що дуло карабіну зігнулося в півколесо.

„А се що до лиха за карабін?" — закликав гнівно англійський офіцир, коли йому Ірляндець спокійно вручив своє півколесо. „Та се новий модель" — відповів ірляндський патріот. „Я уживав того карабіна, щоб стріляти зпоза угла камениць".

Реставранти в Торонто заробляють 719 процент на гербаті.

По переведенню дослідів над ціною деяких споживчих артикулів в реставрантах Торонта виказалося, що реставранти заробляють аж 719 процент на однім горнятку гербати. Спродаючи гербату по пять центів за горнятко, реставранти заробляли 52 процент. Заробок на каві виносить аж 253 процент, на винограді 218 процент, а на помідорах ні меньше ні більше лише 1.400 процент. Ясно отже, хто є властивою причиною дорожні.

Чи вільно бути бездітним?

Французька палата послів ухвалила закон, який предвиджує кару 6-місячної вязниці для всіх тих, які пропагують систему малого числа дітий. Викпиваючи се рішенне парляменту, який в патріотичній погоні за середниками скорого збільшення числа населення забуває, що замало є привести на світ дитину, а що треба їй створити можливі условини життя, „Гюманіте" застановляється, де шукати найбільших виновників проти нового закона і доходить до пересвідчення, що якраз серед... самих же батьків народу, які закон видали. В попередній палаті було 78 послів нежонатих, 93 бездітних, 83 з 1 дитиною, 116 з двома, 151 батьків 3—7 дітий, 4 з 8 дітьми, 2 з 10 дітьми і 1 батько 13 дітий. В теперішній палаті ледви чи число змінилося в користь многодітних, супроти великого числа священиків, вибраних в останних виборах.

ДОПИСИ.

ALLENTOWN, PA.

Осторога перед польською нахабною агітацією.

Тепер богато українських імігрантів дістає листя з рідного краю і на них видние польська печатка великими червоними буквами: „Помагайце одбудоваць Польскен". „Купуйце польскон пожичкен ржандовом".

Я думаю, що наше газета повинна остеречи наших читачів перед тим, щоби вони не думали, що українські імігранти мусять помагати Польщі, та щоби дехто з наших щирих Українців не помилився тай щоби не взяв польського бонда, бо тимсамим виставивби себе на ганьбу тай на страту своїх гроший. Ми знаємо що Польща на березі великої руїни, їй вже тутуй прийде конець. Отже високоповажані читачі пильнуйтеся перед польською позичкою!

—o—

FURNERS FALLS, MASS.

Голийок, Масс., і його культура.

В 83. числі „Свободи" з 10. липня 1920 року була поміщена статтяп. з. „Українці і вче", в котрій нарікають на розбивачів віча ось як:

„Сьогодня розбивають віча другим, а завтра другі розбивати-мутьим, а конець кінцем потерпить „українська інституція".

В дальшім статті сказано дальше, що така робота „некультурна". Мають рацію, перечити не буду, що голийоцькі патріоти ще не дійшли до культури. Видко, що українські патріоти в Голийок, Масс. хорують на дуже коротеньку память. На доказ цего наводжу осьтут два факти.

1) При кінци місяця мая дістав я запит від д-ра Льонгина Цегельського, чи в тутейшій околиці не можнаби устроїти всенародного віча, на котрім др. Л. Цегельський мав вияснити „Ситуацію Українців" в старім краю як рівнож мав занятись збіркою на потерпівших і голодуючих Українців в старім краю. Я звидів доокола мічні місцевости і при спосібности я заглянув до української громади в Голийок, Масс., щоби порадитись про спільну працю на народнім поли. На жаль я завівся, бо не то, що не порадився і не дістав жадної відповіди, але кромі того я ще зістав посуджений. Це культура голийоцьких патріотів! Забули вони на свою допись в 83 числі „Свободи", ко трій було сказано, що на розбиттю віча потерпить українська інституція.

2) Дня 11. с. м. Аматорський Кружок зі Савт Дірфілд відограв представленнє в Голийок, Масс., будучи тиждень наперед я сам повідомив і роздав оголошення, тим нашим патріотам, котрі так чваняться своєю роботою на народній ниві і сказав їм, що чистий дохід піде на народну ціль. Но що за диво я зобачив: не досить того, що ані один не прибув на це представлене, але ще й піднесли широку агітацію, щоби ніхто не прийшов на це представленнє, хотяй аналиж добре, що я сам взяв діло народне на себе. Що за диво, коли я побачив по їх званню „большевиків", і других як пр. Поляків, а тих патріотів, що так чваняться своєю здібностю, на жаль мушу сказати, що не було ні одного! Це патріоти? Не хочу называти по імени. Заперестаньте роздори, не блудіть, а згорніться в одну силу і станьте як оден до праці на українській ниві. Не ховайтесь за церковні догми, бо Ви і церкви не хочете. Сором на Вас і на Вашу політику, щосьте так занечистили українську громаду в Голийок, Масс.

Михайло Н. Лобась.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Никола Шемердяк в Шікаго. — Певно, що добре було би перетолкувати „Криваву книгу" на англійську мову. Але хто це зробить і хто дасть гроші на друк книжки? А це коштує тисячі. На те инші народи мають інформаційно-пресові бюра, а в нас за такі справи повно лайки і напастий.

ПО ЧІМ ПІЗНАТИ ЗДОРОВЛЄ У ДІТИЙ.

Діти не говорять, але коли висказують свій внутрішний стан, послугуються ріжними знаками.

Своїм плачем чи криком і рухами вони дають до зрозуміння богато річий.

Тіло нормальної, здорової дитини збільшається постійно на вазі. Здорова дитина має теплу, мягку шкіру, віддихає спокійно, їсть з охотою, спить спокійно, йде раз або два рази денно на сторону і плаче тоді, коли голодна або відчуває якусь невигоду, а вкінци, коли вона хора або занепокоєна.

Дитина повинна лежати спокійно коли спить, не прокидатись, не корчити членами тіла і взагалі нормально поводитись.

Вираз лиця здорової дитини повинен бути спокійний. Коли вона хора, тоді морщить лице та зміняє його вираз, а инколи стискає пястуки.

Віддих здорової дитини повинен бути повільний і спокійний. В перших тижнях життя дитини віддих є часом нерегулярний, хотяй здоровлє дитини є зовсім нормальне. Се не повинно зовсім нікого непокоїти, хиба що з тим получені якісь инші хоробливі признаки, як зачервоніле лице або горяча шкіра.

Дитина повинна віддихати носом і мати замкнені уста. Віддихання устами і взагалі привичаєннє держати отворені уста звичайно вказують на хорі зяви, або взагалі мусить бути якась тілесна перешкода, яка вимагає лікарських оглядин.

Шкіра дитини повинна бути дрібку вогка і мати здорову рожеву краску, а мускули, які під нею находяться, повинні бути черстві і спокійні. Мягкі і податні мускули вказують на невідповідне віджилюваннє дитини.

Діти повинні трошки плакати, бо се причиняється до зміцнення їх грудий. Коли діти плачуть за кождою річию, яку бачать, то се переважно наслідки злого виховання. Коли дитина дуже криклива, то се не конечно означає, що вона слаба, але всеж щось їй бракує. Треба перше всего пересвідчитись, чого дитина плаче.

Коли дитина плаче з причини голоду, то звичайно той плач похожий на пхиньки, яким по більшій части товаришить ссаннє пальців або пястуків. Річ природна, що коли голоду дитини не заспокоїться сейчас, тоді той плач може перемінитися в більше докучливий. Діти таксамо плачуть від нестравности, спричиненої перегодованнєм, як і від голоду.

Переразливий крик дитини вказує, що вона сплячa або їй невигідно. В таких случаях добре дитину скупати, натерти тіло, змінити одежу або винести на свіжий воздух, що в переважних случаях оказується успішним. Коли то всьо не помагає, тоді конечно відвідати лікаря, бо є можливість, що дитина хора.

Коли дитина має внутрішні корчі або колення, тоді верещить і плаче слезами. Коли корчі походять від жолудка, тоді дитина кидає ногами і стискає пястуки. Стиснений пястук вказує часто на хоробу дитини. Коли положенне дитини зміняється в найріжнійший спосіб і плач помимо того не устає, то се може означати, що вона має зломану кість або якусь иншу поважну долегливість, тому треба конечно лікарських відвідин.

Дуже хора дитина не плаче сильно, а радше стогне або йойкає, причім вертить головою на всі сторони.

Все те, що відріжняє дитину від нормального стану, вказує, що дитина хора. Найчастійше пізнати се по запаленім лици, безсонности, бракови енергії, бракови апетиту, почeнню, звичайно голови, ріжних гримасах та розвільненню. Сі познаки вказують, що дитина нездорова. Конечно треба винайти, яка сього причина.

ВЕЧІР.

Зайшло сонечко за темний бір,
Спокійно і тихо всюди...
По денній праці з поля у двір
Спішать потомлені люди.
Здається все завмерло у мить, —
Лиш пташині співи ще чути;
Уривні слова часом злетить,
Неначе втома й біль забутий...
Та біль і тягар в хлопській груди
Це давить рідних, вільних душ,
По вечері зллються уроди
Мило-звучні пісні, — а сум —
Неначе у безодню десь щез...
Забулось все гірке лихо...
Віщи пісня лине до небес,
Мов сон милий, тихо тихо...

С. М. Доращук.